

«ŞİİR, SÖYLEMEKTEN
ZİYADE BİR SUSMA İŞİDİR.»

CUMHURİYET
SONRASI ŞİİR

AHMET HAMDİ
TANPINAR

* CUMHURİYET DÖNEMİ'NDEKİ TOPLUMSAL DEĞİŞİMLER EDEBÎ TÜRLERİN HEPSİNE YANSI MIŞTIR.

* ŞİİR DE BU TOPLUMSAL DEĞİŞİMLERLE BERABER DEĞİŞİP GELİŞMİŞTİR.

* CUMHURİYET DÖNEMİ ŞİİRİNDE BİRBİRİNİ İZLEYEN, BİRBİRİNE TEPKİ OLARAK DOĞAN, GELİŞEN FARKLI ŞİİR ANLAYIŞLARI ORTAYA ÇIKMIŞTIR.

*TÜRK ŞİİRİNİN HEM İÇERİK HEM DE ŞEKİL YÖNÜNDEN KÖKLÜ BİR DEĞİŞİKLİĞE UĞRAMASINA ZEMİN HAZIRLAYAN BU ANLAYIŞLARDAN BİRİSİ SAF ŞİİR ANLAYIŞIDIR.

CUMHURİYET DÖNEMİ SAF ŞİİR ANLAYIŞI

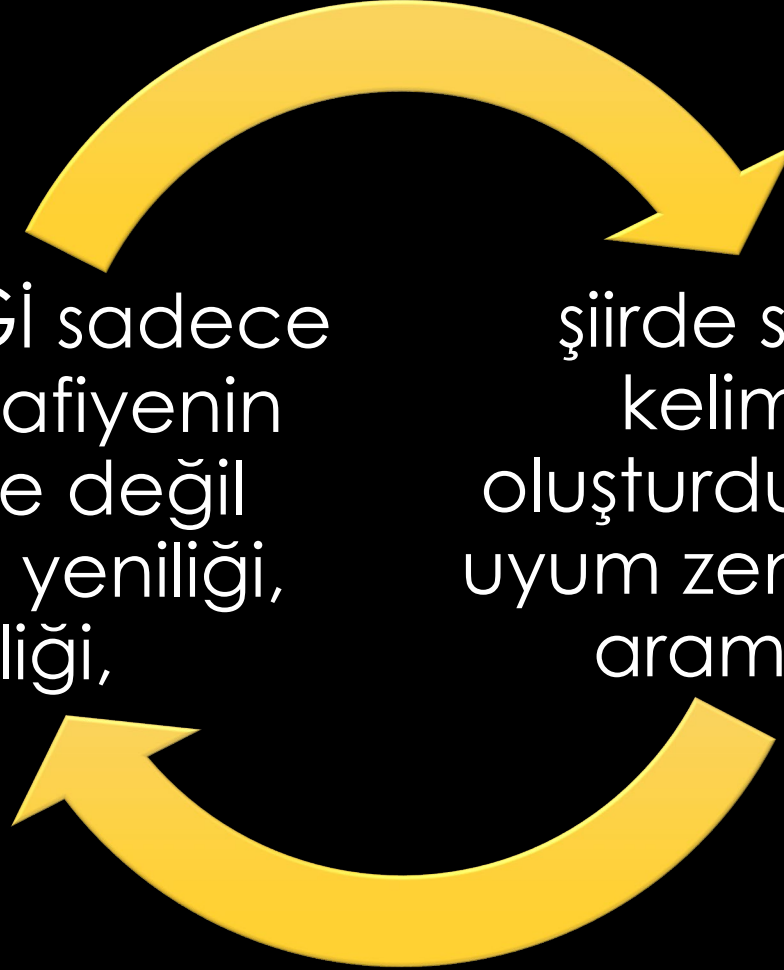

SAF ŞİİRİN ÖZELLİKLERİ

SAF ŐİR SANATÇILARI

ŐİRSELLİĐİ sadece
ölçü ve kafiyenin
gücünde değil
imgelerin yeniliĐi,
tazeliĐi,

őirde seĐtikleri
kelimelerin
oluőturduĐu ses ve
uyum zenginliĐinde
aramıőlardır.

Saf şiir anlayışı, Türk edebiyatında özellikle 1940-1960 yılları arasında

AHMET
HAMDİ
TANPINAR

NECİP
FAZIL
KISAKÜREK

ASAF
HALET
ÇELEBİ

CAHİT
SITKI
TARANCI

AHMET
MUHİP
DIRANAS

FAZIL HÜSNÜ
DAĞLARCA

BEHÇET
NECATİGİL

gibi sanatçılarla önemli bir şiir
geleneği hâline gelmiştir.

NECİP FAZİL KISAKÜREK

Şiirlerinde “lirizm, mistisizm, gizem, büyü, rüya, hayal” gibi estetik ve metafizik öğelere yer vermesinden dolayı saf şiir anlayışı içinde kabul edilmektedir.

Şairin şiirlerini biçimsel olarak mükemmel kılma isteği, ahenk ve ses değeri yönlerinden de sürekli arayış içerisinde olması onu saf şiir anlayışına yaklaştırmıştır.

Yazdığı şiirlerde insanın evrendeki yerini araştırmış; madde-ruh problemlerini önemsemiş ve iç âlemin gizli duygu ve tutkularını kaleme almıştır.

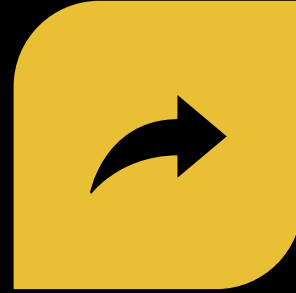
Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde “modern-mistisizmin kurucusu” olarak kabul edilmektedir. Sanatçı, özellikle ilk dönem şiirlerinde hece ölçüsünü güçlü bir ahenk ögesi olarak kullanmıştır.

Sanat görüşünü ortaya koyduğu “Poetika” adlı yazısında şiiri “Allah’ı sır ve güzellik yolundan arama işi.” şeklinde tarif etmiştir.

ÖNCÜLÜĞÜNÜ YAHYA
KEMAL BEYATLI VE AHMET HAŞİM'İN YAPTIĞI SAF ŞİİR
ANLAYIŞININ OLUŞMASINDA FRANSIZ EDEBİYATINDA
ORTAYA
ÇIKAN **SEMBOİZM** AKIMININ ETKİSİ VARDIR.

SEMBOİZM, ŞİİRDE
GERÇEKÇİLİĞİ SAVUNAN
PARNASİZM AKIMINA BİR
TEPKİ OLARAK XIX. YY.IN
SONLARINDA ORTAYA
ÇIKMIŞTIR.

SEMBOİST SANATÇILAR,
ŞİİRDE KENDİ İZLENİMLERİNE
AĞIRLIK VERMİŞLER; BİÇİMİ,
ANLAM KAPALILIĞINI, AHENGİ,
MÜZİKALİTEYİ HER ŞEYDEN
ÜSTÜN TUTMUŞLARDIR.

DUYGULARI
KELİMELEİN SES
DEĞERİYLE
SEZDİRME, ONLARIN
ŞİİRLERİNİN BAŞLICA
ÖZELLİKLERİDİR.

SEMBOLİZME GÖRE

Dış dünyadan algıladıklarımız dış gerçekliğin kendisi değil onlarla ilgili birtakım izlenimlerdir.

Bu da kişiden kişiye değişen bir olgudur.

Bu durum şairin algılarını kendi iç dünyasına çevirmesini sağlar.

Ancak onlar iç dünyalarını simgelerle anlatmışlardır.

Açıklığa değil kapalılığa, anlatmaya değil sezdirme ve telkine yönelmişlerdir.

DÜNYA EDEBİYATINDA SEMBOİZMİN ÖNCÜ İSİMLERİ

Charles Baudelaire (Şarl Bodler)

Arthur Rimbaud (Artür Rembo)

Paul Verlaine (Pol Verlen)

Stephane Mallarme (Stefan Malarme)

Paul Valery (Pol Valeri)

TÜRK EDEBİYATINDA ŞİİRLERİNDE SEMİOLİZM AKIMININ ETKİLERİNİN GÖRÜLDÜĞÜ SANATÇILAR

Ahmet Haşim

Ahmet Hamdi Tanpınar

Cahit Sıtkı Tarancı

Ahmet Muhip Dıranas

TOPLUMCU GERÇEKÇİ ŞİİR

BİR DÜŞÜNCEYE VE İDEOLOJİYE BAĞLI KALARAK HALKIN ÇEKTIĞİ SIKINTILARA VE YOKSULLUĞA DEĞİNEN, KİMİ ZAMAN İNSANLARA ÇÖZÜM YOLLARI GÖSTEREN, TÜM İNSANLIĞIN MUTLU OLACAĞI GÜZEL BİR GELECEĞE İŞARET EDEN ŞİİR ANLAYIŞIDIR.

1

TOPLUMCU GERÇEKÇİ ŞAIRLER ŞİİRLERİNDE, O GÜNE KADAR DEĞİNİLMEMİŞ KONULARA VE KAVRAMLARA YER VERMİŞLERDİR.

2

“HALKÇILIK, KÖYCÜLÜK, HÜMANİZM” GİBİ FİKİRLER BU SANATÇILARI ETKİLEMİŞTİR.

3

TOPLUMCU GERÇEKÇİLERE GÖRE SANAT, TOPLUMU SADECE YANSITAN BİR AYNA DEĞİLDİR; AYNI ZAMANDA TOPLUMU DEĞİŞTİRECEK ARAÇLARDAN DA BİRİDİR.

4

NÂZİM HİKMET, CUMHURİYET DÖNEMİ ŞİİRİMİZDE TOPLUMCU GERÇEKÇİ ŞİİR ANLAYIŞININ İLK TEMSİLCİSİ KABUL EDİLİR.

1940'lı yıllarda toplumcu gerçekçi tarzda
şairleriyle tanınan şairler Hasan Hüseyin
Korkmazgil, Ahmed Arif, Enver Gökçe,
A. Kadir, Rifat Ilgaz, Ceyhan Atıf Kansu,
Ömer Faruk Toprak, Attilâ İlhan gibi
isimlerdir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYAT'INDA
TOPLUMCU GERÇEKÇİ ŞAİRLERİN İLK KUŞAĞI
NÂZİM HİKMET KUŞAĞI OLARAK ADLANDIRILAN
VE İLHAMİ BEKİR TEZ, ERCÜMENT BEHZAT LAV,
HASAN İZZETTİN DİNAMO, NAIL V., VA-NU GİBİ
ŞAİRLERDİR.

BU KUŞAK ŞAİRLERİN ESERLERİNDE NÂZİM
HİKMET'İN ŞİİRLERİNİN İÇERİK VE BİÇİM
ÖZELLİKLERİNİN ETKİLERİ ÖNE ÇIKMIŞTIR.

NÂZIM HİKMET

Cumhuriyet Dönemi şiirimizde toplumcu gerçekçi şiir anlayışının ilk temsilcisi kabul edilir. Bu şiir anlayışının önemli özellikleri; biçimde “serbest şiir” anlayışını kullanmak ve yaygınlaştırmak,içerikte ise ideolojik ve siyasal konuları işlemektir.

Şiirlerinde ritmik ve zengin yapıyla birlikte “ses” ögesi önemli yer tutar. Etkili kafiyeleler, durakların başarılı kullanımı bu ses yapısının başlıca özellikleridir.

Divan ve halk şiirinin birçok ögesini de şiirlerinde başarıyla kullanmıştır.

Divan, halk ve Batı edebiyatı nazım şekillerinin ölçü, kafiye, mısra kümelenmesi gibi kurallarını dikkate almayan; Batı’dan alınan bir nazım biçimi olan serbest nazmı Türk edebiyatında kullanan önemli isimlerden biridir.

Fütürizm

Edebiyatta fütürizmin kurucusu Marinetti'dir (Marinetti). Fütüristler sanat anlayışlarını 1909 yılında Figaro gazetesinde yayımladıkları bir bildiriyle ortaya koymuşlardır.

Özgürce seçilen kelimeler, kurlsız anlatım, otomatik yazı fütüristlerin kullandıkları biçimsel öğelerdir.

Fütürizm bu nitelikleriyle dadaizm ve sürrealizm akımlarını da etkilemiştir.

Fütürizm; modern hayatın hareketliliğini, ilerlemeyi, değişimi ve hızı yüceltmıştır.

Fütürist sanatçılar; sanatın, hareketsizliği değil hızı, dinamizmi ve makineyi anlatması gerektiğini savunmuşlardır.

Nâzım Hikmet, fütürizmin Rus edebiyatındaki önemli temsilcileri arasında sayılan Mayakovski'den etkilenerek Türk edebiyatında bu akımın özelliklerinin görüldüğü şiirler yazmıştır.

MAVİ HAREKETİ

Maviciler olarak da anılan bu edebî çevre, adını 1952-1956 yılları arasında Ankara'da 32 sayı çıkan Mavi adlı dergiden almıştır.

Attilâ İlhan 1950'li yıllarda Mavi dergisi çevresinde gelişen Mavi Hareketi içinde yer almıştır.

Dergi çevresinde özellikle 1950'li yıllarda hikâyeleriyle dikkat çeken Orhan Duru, Ferit Edgü, Tarık Dursun K., Tahsin Yücel, Demir Özlü, Ahmet Oktay gibi isimler yer almıştır.

MİLLÎ EDEBİYAT ANLAYIŞINI YANSITAN ŞİİR

Cumhuriyet'ten önce ortaya çıkan Millî Edebiyat anlayışı Cumhuriyet kurulduktan sonra da etkisini devam ettirmiştir. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda "Millî Edebiyat Anlayışını Yansıtan Şiir" olarak adlandırılan bu gelenek, folklor ve milliyetçilik gibi iki önemli kaynaktan beslenmiştir.

Millî Edebiyat anlayışını sürdüren sanatçılar ve ortaya koydukları eserler "Memleket Edebiyatı" adıyla da bilinmektedir.

Millî Edebiyat anlayışını sürdüren şairler içerisinde "folklor"dan en çok yararlanan temsilcilerden biri Ahmet Kutsi Tecer'dir. Şairin şiirlerinde, bu kuşağın eserlerinde genel olarak öne çıkan ve halk şiirinden alınan biçimsel özellikler önemli yer tutmuştur. Hece ölçüsü, nazım şekilleri, halkın konuştuğu sade dil, bu kuşağın şiirlerinde kullanılmaya devam etmiştir.

MİLLÎ
EDEBİYAT
ANLAYIŞINI
YANSITAN
ŞAİR
KUŞAĞI

ARİF NİHAT
ASYA

ÖMER
BEDRETTİN
UŞAKLI

ZEKİ ÖMER
DEFNE

AHMET KUTSİ
TECER

BEHÇET
KEMAL
ÇAĞLAR

İBRAHİM
ALAETTİN
GÖVSA

ORHAN ŞAİK
GÖKYAY

NECMETTİN
HALİL ONAN

KEMALETTİN
KAMU

GARİP ŞİİRİ VE ŞAİRLERİ

Garip şairleri, kendilerine yöneltilen eleştirilere karşı nasıl bir şiir anlayışını savunduklarını ortaya koymak için Garip adlı kitaplarına “Garip Bildirisi” olarak tanınacak ön sözü eklemişlerdir.

Garip akımı içinde yer alan şairler Orhan Veli Kanık, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat Horozcu'dur.

Akım, adını üç şairin şiirlerinin yer aldığı ve 1941 yılında yayımlanan *Garip* adlı kitaptan almıştır.

Garip akımı, daha sonra “Birinci Yeni” adıyla da anılmıştır.

Garip şairleri geleneksel şiirde yer alan kafiye, redif, ölçü gibi öğelerin önemsiz olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre edebî sanatlar ve konuşma dilinden farklı, süslü bir edebiyat dili gereksizdir.

Bu anlayışa göre şiir, halkın konuştuğu sade dille ve halka ait söyleyişle yazılan ve anlamı öne çıkaran bir nitelikte olmalıdır.

Garip şairlerine göre şiir, sıradan insanları ve onların hayatını konu edinmeli; sanattan, süslü söylemlerden uzak olmalıdır.

İKİNCİ YENİ ŞİİRİ VE ŞAİRLERİ

Anlaşırlık yerine kapalılık, somut yerine soyut kavramlar gelmiştir.

Bu anlayıştaki şairler anlamdan kurtulmak, soyutluğu sağlamak için duyulmadık yeni kelimeler üretme yoluna gitmişlerdir.

Yeni tamlamalar uydurup kelimeleri temel anlamlarından uzak bir anlam örgüsü içinde kullanmaya ağırlık vermişlerdir.

Bu şairler şiirde benimsedikleri dille, yaşanan gerçekler arasındaki bağlantıyı koparmıştır.

İkinci Yeni şairleri; şiiri, çağrışım yönünden zenginleştirmekle beraber toplumdan geniş ölçüde uzaklaştırmıştır.

Biçime ve imgeye öncelik veren bu anlayış, konuşma dilinden ve halk dilinin ortak değerlerinden uzaklaşmıştır.

İkinci Yeni şiir anlayışının gelişmesinde XX. yy.da ortaya çıkan sürrealizm ve dadaizm akımları etkili olmuştur.

CEMAL SÜREYA

SEZAI KARAKOÇ

EDİP CANSEVER

İLHAN BERK

TURGUT UYAR

ÜLKÜ TAMER

ECE AYHAN

SÜRREALİZM (GERÇEKÜSTÜCÜLÜK)

Sürrealizm akımının önemli temsilcileri arasında Andre Breton, Louis Aragon (Luyi Aragon), Paul Eluard (Pol Elua) yer alır.

1924 yılında Andre Breton (Andre Breton) tarafından yayımlanan bir bildiriyle akımın esasları duyurulmuştur.

Herhangi bir estetik ve ahlaki kaygıya, aklın denetimine bağlı kalmadan düşüncenin ortaya konmasını savunmuştur.

Sürrealistlerin malzemesi; aklın ve iradenin dışında kendiliğinden otomatik olarak ortaya çıkan ruhsal olaylar, rüyalar ve bilinçaltından gelen çağrışımlardır.

Sürrealizm, bu ruhsal olayları hiçbir müdahalede bulunmadan oldukları gibi aktarmaktadır. Bu yaklaşımla sürrealistler, realizme karşı çıkmışlardır.

Sürrealistler, Sigmund Freud'un (Sigmund Froyd) Psikanalist Kuramı'nın etkisiyle bilinçaltını ortaya çıkarmaya çalışmışlardır.

Sürrealistler, eserlerinde gerçekdışı olaylardan ve yerlerden bahsetmişlerdir. Onlara göre, bilinçaltının verilerini ifade etmek için alışılmış dil yetersizdir. Dile değişik, farklı bir anlatım şekli vermek gerekir.

Sürrealistler, iç dünyanın akıcı bir biçimde verilmesini engellediği gerekçesiyle noktalama işaretlerini kullanmamışlardır.

DADAİZM

1

Sürrealizme zemin hazırlayan dadaizm Tristan Tzara (Tristan Zara) ve arkadaşları tarafından Fransız edebiyatında XX. yy. başlarında geliştirilen bir akımdır.

2

Dadaizm, I. Dünya Savaşı'nın hemen ardından doğan umutsuzluk ve güvensizlik ortamının ürünüdür.

3

Yerleşik dil ve estetik kuralların tümünü reddeden bu akım, kapalılığa yönelip çağrışımları temel almıştır.

4

Fransızcada "oyuncak tahta at" anlamındaki "dada" kelimesini kendisine ad olarak seçen bu akım 1921 yılına kadar devam etmiştir.

MİSTİK, METAFİZİK GELENEĞE YASLANAN ŞİİR

SEZAI KARAKOÇ şiirlerinde kullandığı üslup ve şekil bakımından İkinci Yeni şairleri arasında kabul edilir.

İşlediği temalar bakımından İslami geleneğe yer alan önemli şairler arasındadır.

Türk edebiyatında İslami geleneğin önemli şairlerinden Mehmet Akif Ersoy'un öncüsü olduğu bu çizgide Necip Fazıl Kısakürek ve ardından Sezai Karakoç, kendilerine özgü şiir anlayışlarıyla sonraki kuşakları etkilemişlerdir.

Asaf Halet Çelebi, İsmet Özel, Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Nuri Pakdil gibi isimler Türk edebiyatında dinî değerleri, geleneğe duyarlılığı ve metafizik anlayışı öne çıkaran bir anlayışa sahip sanatçılardır.

Bu şairlerin eserleri, “mistik, metafizik, geleneğe yaslanan şiir” olarak da bilinmektedir.

TOPLUMCU EĞİLİMLERİ YANSITAN ŞAİRLER

1960 sonrası toplumcu eğilimleri yansıtan şairler, şiirlerinde “yerleşik düzene eleştiri, sınıfsal sorunlar, kadın, doğa, kentleşme sorunları” gibi temaları öne çıkarmışlardır.

Bu şairler şiirlerinde kimi zaman anlamı öne çıkaran, açık ve sade bir üslubu tercih ederken kimi zaman da İkinci Yeni'nin imgeli, kapalı şiir anlayışından etkilenmişlerdir.

Cumhuriyet
Dönemi Türk
Edebiyatı'nda

İSMET
ÖZEL

GÜLTEN
AKIN

SÜREYYA
BERFE

NİHAT
BEHRAM

ATAOL
BEHRAMOĞLU

REFİK
DURBAŞ

ÖZKAN
MERT

1960 sonrası toplumcu
gerçekçi şairler olarak
tanınmışlardır.

1980 SONRASI TÜRK ŞİİRİ

1980 sonrası Türk Őiirinde Őairlerin genel yaklaŐımı "Türk Őiirinin bir bütün olduğu, bu Őiirin hićbir ayırım gözetilmeden sahiplenilmesi gerektiği" Őeklindedir.

Bu dönemde "kent kimliđi, ŐehirleŐme" tema olarak öne ćıkmıŐtır.

1980 sonrası Őiir kuŐađının en önemli özelliđi tek bir Őiir anlayıŐından deđil, ćeŐitli Őiir anlayıŐlarından söz edilebilmesidir. "ćok seslilik" bu kuŐađın belirleyici özelliđidir.

1980 sonrası kuŐakta politik ve toplumsal konular arka planda kalırken bireysel kaygılar ön planda olmuştur.

1980 sonrası Türk Şiiri, geliŐme ortamını dergilerde bulmuŐtur ve aynı dergide farklı Şiir anlayıŐında Şairler birlikte ürünler verebilmiŐtir.

Bu kuŐak için önemli dergiler olarak  ćiek, *Poetika*, *Őiir Atı*, *Fanatik*, *Sombahar*, *Broy*, *YöneliŐler* dergileri sayılabilir.

1980 SONRASI ŞİİR KUŞAĞINDA YER ALAN ŞAİRLER

Tuğrul Tanyol, Haydar Ergülen, Metin Celal, Lale Müldür, Seyhan Erözçelik

Şavkar Altınel, Roni Marguiles, İhsan Deniz, Adnan Özer, Osman Hakan A.

Akif Kurtuluş, Hüseyin Atlansoy, Enver Ercan, Turgay Fişekçi, Hüseyin Ferhad

Sina Akyol, Enis Batur, Şükrü Erbaş, Salih Bolat, Birhan Keskin

Ebubekir Eroğlu, Murathan Mungan, Küçük İskender, Metin Cengiz

Sunay Akin, Akgün Akova, Melisa Gürpınar, Ahmet Erhan, Yaşar Miraç

CUMHURİYET DÖNEMİ HALK ŞİİRİ

Cumhuriyet Dönemi'nde halk şiiri, ilgi görmüş bir alandır.

Bunda bazı sanatçıların Millî Edebiyat zevk ve anlayışını devam ettirmek istemeleri etkili olmuştur.

Çünkü bu anlayıştaki sanatçılar (Arif Nihat Asya, Orhan Şaik Gökyay, Necmettin Halil Onan vb.) halkın geleneğinden, dilinden, ortak zevkinden vb. yararlanmışlar; böylelikle bir memleket edebiyatı meydana getirmeye çalışmışlardır.

Küçük değişiklikler olsa da Âşık edebiyatının özellikleri bu dönemde de devam etmiştir.

Yani sanatçılar; saz eşliğinde çalıp söyleme, sade dil kullanma, halk kültüründen uzaklaşmama, hece ve dörtlük nazım birimini kullanma gibi özellikleri bu dönemde de sürdürmüşlerdir.

Daha önceki yüzyıllardan farklı olarak bu dönemde şiirler, nazım şekillerinin (koşma, semai, destan...) adlarıyla anılmamış; her şiir için özel başlık kullanılmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ HALK ŞİİRİ ÂŞIKLARI

ÂŞIK VEYSEL

ÂŞIK FEYMANİ

DAVUT SULARI

ALİ İZZET
ÖZKAN

ABDURRAHİM
KARAKOÇ

ÂŞIK DAİMİ

SEFİL SELİMİ

ŞEREF
TAŞLIOVA

MURAT
ÇOBANOĞLU